

เศรษฐกิจพอเพียงกับการสร้างอัตลักษณ์ ความพอเพียงให้กับชุมชนชนบท

Sufficiency Economy and Construction of Sufficient Identity to Rural Community

สามชาย ศรีสันต์

บทคัดย่อ

บทความนี้ตั้งคำถามสองประการที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประการแรก นิยาม ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันที่คนรับรู้ และซึมซับเข้าไปในตัวคนมีลักษณะอย่างไร ประการที่สอง กระบวนการกำหนดนิยามความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นทำในลักษณะอย่างไร โดยการวิเคราะห์สัญญาเพื่อค้นหารหัสจากวัตถุเสมือนจริงที่เป็นตัวแทนความพอเพียง ผลการศึกษาพบว่าความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกประกอบสร้างขึ้นและขยายขอบข่ายออกไป เป็นมายาภาพของคนในเมือง ชนชั้นกลาง เพื่อชี้นำชักจูงให้หมู่บ้านในชนบทเป็นไปดังที่ตนเองใฝ่ฝัน เป็นการเสกเพื่อย้อนหาอดีต และสิ่งที่เชื่อว่าคงามต่อชีวิตความเป็นไทยมาประคิดประต่อ ผูกโยงเข้าด้วยกัน จากแนวความคิดการพัฒนาที่มีมาก่อนหน้ารวมเข้าไว้ด้วยกัน เรียกว่า "เศรษฐกิจพอเพียง" ผ่านวัตถุเชิงสัญญะใน ๔ ลักษณะด้วยกันคือ

๑) สินค้าเพื่อจำหน่าย ๒) เครื่องมือการเกษตร ๓) สถานการณ์จำลอง ๔) วัตถุที่เป็นตัวแทน สะท้อนความสำเร็จของการมีชีวิตที่สุขสงบ เต็มไปด้วยความอบอุ่น

ขณะที่ชาวบ้านเป็นผู้สวมบทบาทความพอเพียงเพื่อสะท้อนแสดงถึงคุณค่าคนให้เข้ามาเยี่ยมชม เลือกซื้อสินค้า และบริการ สนองตอบต่อรสนิยมการเสพของคนเมืองในยุคทุนนิยมโลกาภิวัตน์ โดยนัยนี้ เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นภาคตอนหนึ่งของการปรับโครงสร้างการผลิต และโครงสร้างอำนาจที่เดิมทุนนิยมให้ได้รับการยอมรับและเข้มแข็งขึ้นนั่นเอง

คำสำคัญ : เศรษฐกิจพอเพียง, ศัญวิทยา, การพัฒนาชนบท, ความยากจน

Keyword : Sufficiency Economic, Semiology, Rural Development, Poverty

บทนำ

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการยอมรับ และนำมาปรับใช้อย่างกว้างขวางในฐานะแนวความคิดที่เป็นทางออกของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม และช่วยแก้ปัญหาความยากลำบากการดำเนินชีวิตของคนไทย รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ยกชูปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้าแทนที่โครงการ SML โดยจัดตั้งกองทุนเศรษฐกิจพอเพียง (อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ๒๕๕๑: ๔, ๗) ภายหลังเข้าบริหารต่อจากรัฐบาลสมชาย วงศ์สวัสดิ์ กระทรวงศึกษาธิการบรรจุหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงทั้งในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ถ้อยคำ “พอเพียง” ปรากฏให้เห็นได้ทั่วไปในทุกๆ สื่อ มีการประกวดการผลิตสื่อการเรียนการสอนว่าด้วยเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อใช้ในการสอนเด็กนักเรียน (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ก. ๒๕๕๒: ออนไลน์) เกิดหลักสูตร ปรัชญาคุณภูมิบัณฑิต สาขาวิชา เศรษฐกิจพอเพียง (หลักสูตรนานาชาติ) (สถาบันเพื่อการวิจัยและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง ๒๕๕๒: ออนไลน์) ความพอเพียงถูกนำมาใช้ในทุกระดับทางสังคม รายการโทรทัศน์ยุทธการพอเพียง เรือลิตีชีโร่แนวใหม่, (กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ ๒๕๕๒: ออนไลน์) ร้านค้าพอเพียงจำหน่ายสินค้าที่มีพระบรมฉายาลักษณ์ และสินค้าที่สื่อถึงธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, (ร้านพอเพียง ๒๕๕๒: ออนไลน์) สินค้าที่อ้างว่าครอบครองแล้วดำเนินชีวิตตามแนวทางพอเพียงประกาศขายตามหน้าเว็บไซต์ ไม่ว่าจะเป็นบ้านพร้อมที่ดิน และบ่อเลี้ยงปลา ปูยชีวภาพ ห่อผัก ต้นกล้าไม้ ล้วนมีคำว่าเศรษฐกิจพอเพียงต่อท้าย การถูกนำมาใช้ในบริบทที่หลากหลายและแตกต่างกันนี้ ทำให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงเลื่อนไหล กว้าง และกว้างไกลออกไป จนหาขอบเขตความหมายได้ยาก แต่หากพิจารณาโครงสร้างทางภาษาผ่านสัญลักษณ์ เราจะพบว่าความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียงล้วนเป็นไปภายใต้รหัสชุดเดียวกัน

ตัวแทน (representation) ของวิถีชีวิตแบบพอเพียงคือชาวชนบทในชุมชน หมู่บ้าน ที่เสมือนเป็นตัวอย่างของการใช้ชีวิตแบบพอเพียงซึ่งถูกมองจัดกระทำด้วยสายตาของคนเมือง ชุมชนที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงได้รับการเสนอภาพผ่าน งานเขียน, คำโฆษณา, สารคดี, ถ้อยความที่พาดพิงถึง

ล้วนมีรูปแบบไปในทำนองเดียวกันคือ เป็นชุมชนที่มีชีวิตเรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ อยู่กับธรรมชาติ และมีชีวิตที่พอเพียง คือไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และเป็นชีวิตที่มีความสุข ราวกับว่าเป็น “หมู่บ้านในนิทาน” ที่ชาวบ้านล้วนเปี่ยมด้วยความสุขสงบ

ในช่วงปี ๒๕๕๐ ผู้วิจัยได้เข้าไปเก็บข้อมูลโดยใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ เพื่อศึกษาเกี่ยวกับวาทกรรมความยากจน โดยเลือกพื้นที่หมู่บ้านสองแห่งเป็นพื้นที่ศึกษา ได้แก่หมู่บ้านที่แก้ปัญหาความยากจนด้วยแนวคิดการพึ่งตนเองเป็นหลัก และประกาศตนว่าน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทาง ขณะที่หมู่บ้านอีกแห่งดำเนินวิถีชีวิตดังเช่นหมู่บ้านชนบททั่วไปคือ การเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าไปทำงานในเมืองใหญ่ ไม่มีการรวมกลุ่มแก้ปัญหาแบบพึ่งตนเอง สำหรับในส่วนที่นำมาเสนอนี้เป็นผลการศึกษาส่วนหนึ่งที่พบว่า วิถีชีวิตของหมู่บ้านพึ่งตนเองตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง กับภาพประทับที่บุคคลภายนอกรับรู้ เข้าใจ มีความแตกต่างกัน อยู่พอสมควร โดยสิ่งที่ทำให้สังคมภายนอกรับรู้อัตลักษณ์ความพอเพียง ของหมู่บ้านได้ชัดเจน แจ่มชัด คือการสร้างวัตถุเชิงสัญลักษณ์ (simulacra) ขึ้น เพื่อส่งผ่านความหมายของความพอเพียงให้บุคคลภายนอกได้รับรู้ การสร้างความหมายดังกล่าวนี้ไม่เพียงเป็นเรื่องของคนในหมู่บ้าน แต่เป็นความสอดคล้องเชื่อมประสานกันของหน่วยราชการ องค์กรพัฒนาเอกชน และชาวบ้าน รวมทั้งสื่อมวลชน ภาพความหมายที่ปรากฏขึ้นนี้นับว่าเป็นตัวแทนของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เรารับรู้ รับทราบกันโดยทั่วไป ซึ่งถือเป็นวาทกรรมหลักของการพัฒนาชนบท และแก้ปัญหาความยากจนที่ดำรงอยู่ในเวลานี้

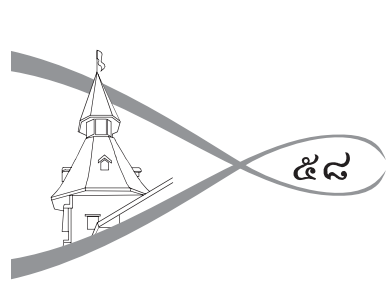
บทความนี้ตั้งคำถามสองประการที่มีต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประการแรก ลักษณะ นิยาม ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันมีลักษณะอย่างไร ความหมายแบบใดที่ต้องการให้คนรับรู้ และซึมซับเข้าไปในตน และประการที่สอง กระบวนการสร้างความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงนั้นทำในลักษณะอย่างไร โดยการศึกษาผ่านระบบสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง และส่งผ่านมาสู่ภายนอก ให้คนในสังคมเมืองได้รับรู้

วัตถุเชิงสัญลักษณ์

วัตถุเชิงสัญลักษณ์ หรือสิ่งที่ โบดิยาร์ด (Baudrillard 1998) เรียกว่า “simulacra” ซึ่งเป็นตัวแทนความหมาย สามารถผลิตซ้ำความหมาย และบิดเบือนความหมายได้ เป็นตัวแทนของโลกความจริง ที่ถูกผลิตขึ้นเพื่อกำหนดนิยาม โดยทำหน้าที่ไม่เพียงสนองตอบต่อประโยชน์ของการใช้โดยตรงของวัตถุ สิ่งของนั้น หากแต่วัตถุนั้นได้สร้างสัญลักษณ์ที่ป้อนเกียร์ติงกูมิ สถานะทางสังคม วิถีชีวิตและสนองตอบต่อทางเลือกแบบจัดชั้นสูงต่ำด้วยคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ บุคคลในสังคมบริโภคหากสูญเสียความมั่นใจในตัวเอง ไม่ว่าจะเป็นผลจากรูปร่างหน้าตา หรือความสามารถ เขาสามารถฟื้นฟู (restore) กลับมาใหม่ได้ด้วยการบริโภควัตถุเชิงสัญลักษณ์ ซึ่งสามารถฟื้นฟูบุคลิกภาพให้เกิดความแตกต่างในหลากหลายช่วงชั้นหลายสถานะ

วัตถุเชิงสัญลักษณ์สามารถสร้างความหมายชุดเดียวกันผ่านการบริโภคให้กับคนที่เสกมันได้ก็เนื่องจาก ทุกคนตกอยู่ภายใต้รหัส (code) ชุดเดียวกัน เป็นรหัสการให้คุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ที่สร้างสิ่งเทียมขึ้นทดแทน โดยอ้างความเป็นธรรมชาติ เป็นการสร้างการหน้าที่เทียมเป็นแบบจำลอง ซึ่งไม่ใช่คุณค่าของการใช้งาน (use value) หากแต่เป็นคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ (sign value) ดังเช่น บ้านจัดสรรที่ปลูกท่ามกลางธรรมชาติ จำลองความเป็นสวนป่าเข้ามาในบริเวณที่พักอาศัย จัดสภาพแวดล้อมเลียนแบบธรรมชาติ บ้านจึงไม่ใช่เพียงที่อยู่อาศัยในฐานะที่มีคุณค่าของการใช้งานเท่านั้น แต่เป็นอาณาบริเวณของสวนป่า ธรรมชาติ อาคารที่บริสุทธิ์ สะท้อนถึงชีวิตที่มีคุณภาพ ซึ่งเป็นการบริโภคคุณค่าเชิงสัญลักษณ์ ในระดับของสัญลักษณ์ไม่มีสิ่งตรงข้ามกันแบบสมบูรณ์ ไม่แบ่งแยกสัญลักษณ์สำหรับความยากจนหรือร่ำรวย ไม่มีสัญลักษณ์ของคนจนและคนรวย กล่าวคือ เราถูกทำให้สามารถรับรู้สัญลักษณ์ได้โดยไม่แยกสถานภาพความแตกต่าง แต่สัญลักษณ์ได้ลงในตัววัตถุที่สร้างขึ้นความแตกต่างทางสถานภาพ วิถีชีวิตให้กับเราเมื่อเรารับเอาวัตถุนั้นเข้ามาครอบครอง เช่น เมื่อเราดื่มไวน์ ในสังคมไทยจะรับรู้สถานภาพของผู้ดื่มว่าอยู่เหนือกว่าผู้ดื่มเหล้าขาว เป็นต้น

ภายใต้รหัสของสัญญา การบริโภคถูกทำให้มีหน้าที่ในอีกแบบ ที่ต่างไปจากอดีต สินค้าได้สร้างเกียรติภูมิ สร้างสถานะทางสังคม ผู้คนในสังคมรับรู้และยอมรับร่วมกัน ภายใต้ระบบการแลกเปลี่ยนทางสัญญาที่ถ่ายทอดถึงกันผ่านภาษา ทำให้คนได้รับการขัดเกลาทางสังคม (socialization) รับรู้ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ที่ยึดโยงกับเกียรติภูมิ เป็นอุดมการณ์และวัฒนธรรมที่ใช้ควบคุมทางสังคม สร้างระบบที่ทำให้เราซึมซับและมีผลกระทบต่อเราโดยไม่รู้ตัว แม้จะเกิดบูรณาการ (integration) ภายใต้รหัสที่รับรู้ร่วมกัน แต่ก็ไม่เคยจะเท่าเทียมกันในชั้นสูงต่ำของการบริโภค โบดียาร์ดกล่าวว่า วัฒนธรรมภาษาในรูปแบบของการบริโภคนี้ เป็นการครอบงำในระดับลึกที่สุด (Baudrillard 1998: 92-96)

การสร้างรหัสเชิงสัญญาที่บรรจุอยู่ในสินค้า-วัตถุ เป็นการให้ความหมาย (signified) ใส่ลงไปในตัวสัญญา (signifier) ทำตัวสัญญาให้มีการหน้าที่ที่เทียบขึ้นมา เป็นการหน้าที่ซึ่งเทียบได้กับความจริง ในรูปแบบของการเป็นตัวแทน (representative equivalence) ในกรณีนี้การแลกเปลี่ยนเชิงสัญญาจึงมีคุณค่ามากกว่าความเป็นจริง คืออยู่เหนือความเป็นจริง เป็นความเหนือที่สร้างขึ้นจากสิ่งเทียมเลียนแบบ เป็นความจริงเสมือน (simulation) (Baudrillard 1995: 55-60) ความจริงเสมือนเป็นการผลิตซ้ำ (reproductions) ของวัตถุ เหตุการณ์ที่มีการจัดระเบียบความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่เป็จริง กับความจริงเสมือน เป็นการจัดระเบียบโดยสร้างช่วงชั้น (hierarchy) ของสัญญา ลำดับและตำแหน่งทางสังคม โดยใช้ความจริงเสมือนเป็นตัวแทนความจริง จากการสร้างสิ่งเทียมเลียนแบบ (Kellner 1991: 76-84) วัตถุเชิงสัญญาที่จะศึกษาในบทความนี้ เป็นวัตถุที่ทำหน้าที่ทดแทนความจริง เข้าไปจัดรูปแบบความสัมพันธ์กับสิ่งที่เป็จริงผ่านวัตถุ ซึ่งทำหน้าที่ให้คุณค่าเชิงสัญญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นวัตถุที่ถูกเข้ารหัสเพื่อสะท้อนให้เห็นถึงความหมายของความพอเพียง ปรากฏให้เห็นในรูปของ ภาพถ่าย, แผ่นป้าย, ป้ายประกาศ, ภาพยนตร์โฆษณา, สารคดี, คำพูด, ข้อความ (texts)

เศรษฐกิจพอเพียงในฐานะการบริโภคสัญญา

สังคมเมืองเข้าใจ รับรู้เศรษฐกิจพอเพียง ได้โดยผ่านการเสพ เป็นการเสพลินค้าเชิงสัญญาประเภทสินค้า (จาก-เพื่อ) ชนบท และเสพความบันเทิง

ผ่านสารคดีโทรทัศน์ “ชีวิตพอเพียง” “ชุมชนพอเพียง” ขณะเดียวกันก็เสพคุณค่าความงดงาม และความภาคภูมิใจ (ในวัฒนธรรมเก่าก่อน) ผ่านการเข้าไปเยี่ยมชมศึกษาดูงาน ในพื้นที่หมู่บ้านที่ได้ชื่อว่าหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง การเสนอผลการศึกษาในการวิเคราะห์วัตถุเชิงสัญลักษณ์ต่อไปนี้จะเสนอผ่านลักษณะของการเสพด้วยสายตาคคลภายนอกที่มองเข้าไปยังชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง โดยเริ่มจากระยะห่างที่สุด คือรายการโทรทัศน์ หนังสือ อินเทอร์เน็ต จนใกล้ชิดที่สุดคือเข้าไปสู่ชุมชนด้วยการเยี่ยมชม ศึกษาดูงาน ฝึกอบรม วัตถุเชิงสัญลักษณ์และบริบทแวดล้อมที่นำมาเสนอนี้ เป็นเรื่องราวของหมู่บ้านแห่งเดียวกัน ซึ่งผู้เขียนจะเรียกว่า หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

สารคดีว่าด้วยความพอเพียง

สารคดีเรื่องการทำบุญชื่ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่จัดทำขึ้นเนื่องในโอกาสครบรอบ ๕๕ ปี ของกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ให้ปราชญ์เกษตร แห่งหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวอย่างของผู้ประสบผลสำเร็จหลุดพ้นจากความยากจนได้จากการทำบุญชื่ ซึ่งสารคดีนี้ระบุว่าในการทำบุญชื่คือแนวทางหนึ่งที่เป็นไปตามหลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์: ๒๕๕๐ ออนไลน์) สารคดีนี้คือตัวอย่างของการสร้างวาทกรรมการพัฒนา ในลักษณะลดรูป ย่อส่วน ที่สามารถพ้นความยากจนได้จากการปฏิบัติตามแนวทางพระราชดำริ และการทำบุญชื่ก็เป็นเครื่องมือสำคัญประการหนึ่ง เนื้อหาของเรื่องราวของสารคดีก็ไม่ต่างกับรูปสัญลักษณ์อื่นที่เสนอความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง^๑ คือเป็นเส้นทางตรงเดียวในลักษณะสาเหตุและผลกระทบสัมบูรณ์ไม่มีเงื่อนไข ปัจจัยอื่นใดมาเกี่ยวข้อง โดยเริ่มต้นจาก

^๑ ปราชญ์เกษตรคือ ชาวบ้านผู้ทรงภูมิปัญญา ความรู้ท้องถิ่น ที่กระทรวงเกษตรประศาสน์ยกย่อง
ดูสารคดีการทำบุญชื่ได้จาก <http://promotion.cad.go.th/vdo04.html> สารคดี ๐๐๘
ตอนที่ ๓ เรื่อง นำบุญสู่ครัวเรือน สารคดีที่มีการดำเนินเรื่องคล้ายคลึงกันดูที่
http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=SFM6PKib83s#!
<http://www.youtube.com/watch?feature=endscreen&NR=1&v=veMRlz7w2aU>

๑. กินเหล้า และใช้จ่ายหมดไปกับการพนันและสิ่งฟุ่มเฟือย (หลงผิด)
๒. การทำบุญซี และศึกษาข้อมูลการใช้จ่ายของครอบครัว (กลับตัว)
๓. ลดค่าใช้จ่าย หันกลับมา “ปลูกทุกอย่างที่กิน และกินทุกอย่างที่ปลูก” (เกิดปัญญา)

๔. เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชน สร้างรายได้ ชีวิตเป็นสุข (พ้นทุกข์)

๕. และสอดคล้องเนื้อหาว่านี่คือแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวทางพระราชดำริไว้ในข้อ ข้อ ๒-๔ ข้างต้น

สารคดีเริ่มต้นด้วย ปราชญ์เกษตร ผู้เป็นแบบอย่างแห่งความพอเพียงนั่งดื่มเหล้า และกล่าวด้วยเสียงอันดังเป็นเชิงสบถว่า “จน เครียด กินเหล้าดีกว่า” บทพูดที่กล่าวถึงนี้พูดเป็นภาษาอีสาน มีตัวอักษรบรรยายเป็นภาษาภาคกลาง จากนั้นภาพฉายไปสู่การขุดดิน นำผ้าขามมาเช็ดเหงื่อ สวมเสื้อสีหม่น กางเกงขายาวสีดำ และกล่าวกับผู้ชมว่า “เพราะว่ามีหนี้ และปากท้องของลูกเมียจึงทำให้ผมคิดหาทางต่อสู้ ที่ผมปิดประตูหายนะได้ก็เนื่องจากการทำบุญซี...” ภาพตัดมาที่การนั่งรับประทานอาหารกันพร้อมหน้าพร้อมตาในครอบครัว ทุกคนสวมเสื้อสีเหลือง ปราชญ์เกษตรยกสมุดบัญชีขึ้น (ทุกครั้งที่เกิดการกล่าวถึงการทำบุญซีตัวแสดงในสารคดีนี้จะสวมเสื้อสีเหลือง) ที่ข้อมือสวมสายรัดข้อมือ (wristband) สีส้มเครื่องหมายแห่งความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากนั้นสารคดีได้เชื่อมการทำบุญซีเข้ากับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยคำบรรยายว่า “การทำบุญซีคือกระเจงาช่วยสะท้อนนิสัยการใช้จ่าย ซึ่งก็สอดคล้องกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่สอนให้รู้จักตนเอง การรู้จักตนเองก็เป็นการรับรู้รายได้ รู้รายจ่าย...” นำไปสู่การค้นหาหนทางลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ ภาพตอนนี้ตัดมาสู่ การเผ็ดเปลือกข้าวออกจากข้าวสาร สวนผักสวนครัว ภาพไถ่กำลังคู้หาอาหาร ลูกขนุนที่ตกเต็มต้น

จากนั้นเป็นบทพูดของปราชญ์เกษตรกล่าวถึง การปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก โดยกล่าวว่า “นึกถึงพระราชดำรัสในหลวงที่พระองค์บอกว่าปลูกพืช ๓ อย่างประโยชน์สี่อย่าง ผมก็เอามาใช้ในสวน” สารคดีกล่าวถึงการทำบุญซีอีกครั้งว่านำไปสู่การ “หันหลังให้กับค่าใช้จ่ายทุกอย่างที่ไม่จำเป็น มาเลือกปลูกทุกอย่าง

ที่กินได้ และกินทุกอย่างที่ตัวเองลงมือทำ หากมีเหลือยังได้แบ่งปันให้เพื่อนบ้าน” บัญชียังนำไปสู่กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ของหมู่บ้านที่มีเงินหมุนเวียนอยู่บนเส้นทาง ในช่วงนี้ถือได้ว่าเป็นการสะท้อนความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงได้เด่นชัดที่สุด กล่าวคือ การหันหลังให้กับค่าใช้จ่ายทุกอย่าง ด้วยการพึ่งตนเอง และเก็บออมเงิน ซึ่งเราอาจกลับไปสู่คำพูดง่าย ๆ ที่ถูกสั่งสอนมาเป็นเวลานานในสังคมไทยว่า “ขยัน ประหยัด อุดหนุน” นั่นเอง

ภาพตอนจบคือภาพที่ปราชญ์เกษตรยกมือขึ้นเหนือหัว กล้องเคลื่อนออกมาให้เห็นธงไตรรงค์ และธงสีเหลืองสัญลักษณ์ขึ้นครองราชย์

สารคดีเสนอเนื้อหาที่เชื่อมโยงระหว่างสามสิ่งเข้าด้วยกัน ว่าเป็นสิ่งดีงาม เป็นทางออก และเป็นหนทางที่จะนำไปสู่ชีวิตที่ดีกว่าได้แก่ ๑) การหลงผิดกินเหล้า เล่นการพนัน ๒) น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประพฤติปฏิบัติ ๓) ประสบผลสำเร็จ มีชีวิตที่สงบสุข ไม่มีหนี้สิน ครอบครัวอบอุ่น เป็นเส้นทางเดียวที่เริ่มต้นจาก ความหลงผิด—กลับตัว—เกิดปัญญา (จากการน้อมนำคำสั่งสอนมาประพฤติปฏิบัติ)—พ้นทุกข์

โครงสร้างหลักของสารคดีจึงประกอบไปด้วย การเกิดพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้ทรงค้นพบแนวทางแห่งการพ้นทุกข์^๒ ขณะที่ตัวหลักปรัชญาผ่านพระราชดำรัสเปรียบเสมือนเป็นหลักธรรมคำสั่งสอน และสุดท้ายบอกว่า ต้องทำอะไรบ้างแต่ไม่ได้บอกว่าทำอะไร การลงมือปฏิบัติจะทำให้พบวิธีการว่าจะทำอย่างไรจะต้องลงมือปฏิบัติจึงจะพบหนทางสว่าง

^๒ คำว่า Sufficiency Economy ไม่มีในตำราเศรษฐกิจ จะมีได้อย่างไร เพราะว่าเป็นทฤษฎีใหม่ เป็นตำราใหม่ ถ้ามีอยู่ในตำราก็หมายความว่าเราก็อปปี้มา เราลอกเขามา เราไม่ได้ลอก ไม่อยู่ในตำราเศรษฐกิจ เป็นเกียรติที่เขาพูดอย่างที่เขาพูดอย่างนี้ว่า Sufficiency Economy นั้นไม่มีในตำรา การที่พูดว่าไม่มีในตำรานี้ ... ก็หมายความว่า เรามีความคิดใหม่ “ (อนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ข. ๒๕๕๒: ออนไลน์)

ภาพถ่าย งานเขียน เรื่องเล่ากับการถ่ายทอดความพอเพียง

วัตถุเชิงสัญลักษณ์อันเป็นผลสืบเนื่องจากการน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมา ประพฤติปฏิบัติคือ ภาพสะท้อนผลรวมทั้งหมดของความสำเริง ทั้งการแก้ปัญหาที่ เคยประสบมา และชีวิตที่ดีกว่า เป็นการลดรูป ย่อส่วน เลือกว่าจะเสนอข้อมูลข่าวสาร บางด้าน และละเลยไม่พูดถึงในด้านลบ บุคคลภายนอกจะมีภาพความสำเร็จของ ชุมชนผ่านการบอกเล่าด้วยถ้อยคำที่คล้ายคลึงกัน ดังเช่นป้ายที่ติดอยู่บ้านปราชญ์ เกษตร โปสเตอร์^๓อันลดทอนเรื่องราวต่าง ๆ ให้เหลือเพียงวลีที่ชี้ชัด ภาพความเป็น ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ภาพชาวนาสวมหมวกปีกกว้าง เสื้อแขนยาวสีเทา สะท้อน ให้เห็นถึงการทำงานกลางแจ้ง ตากฝนกรำแดด รื้อรอยบนใบหน้าบอกให้รู้ว่าเขาได้ ผ่านประสบการณ์ความทุกข์ยากมากมาย (ทั้งเมาและเป็นหนี้) แต่ในวันนี้ปรากฏ รอยยิ้มเป็นสุขบนใบหน้า ทำกอดอกแสดงอาการภาคภูมิใจในความสำเร็จของการ “เปลี่ยนชีวิตตนเอง” มีภาพฉากหลังเป็นท้องนาที่เขียวขจี ภาพที่เห็นเป็นภาพชาวนา ไทยในอุดมคติ คือมีจิตใจโอบอ้อมอารี ยิ้มแย้มแจ่มใส ผิวคล้ำ หน้ากร้าน คือแม้จะ ลำบากกายแต่ใจเป็นสุข ทำหน้าที่ผลิตอาหารเป็นกระดูกสันหลังให้กับประเทศชาติ

^๓ โปสเตอร์นี้ติดอยู่ใต้ถุนบ้านปราชญ์เกษตร เป็นโปสเตอร์ที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง จัดทำขึ้นเพื่อเผยแพร่แนวคิดการพัฒนา แก้ปัญหาความยากจน ในหมู่บ้านชนบท

แต่สิ่งที่แฝงเร้นอยู่ในภาพนี้คือข้อความตัวใหญ่สีแดงที่บ่งบอกว่า “บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในอดีตเคยเป็นแหล่งคนเมา... เมากันทุกหมู่บ้าน...เป็นหนี้กันทั้งหมู่บ้าน” ตอกย้ำเหตุแห่งความลำบากยากจน ว่าเป็นเพราะการดื่มกล่ำวคือ เมื่อเมาทั้งหมู่บ้าน ก็เลยเป็นหนี้ทั้งหมู่บ้าน และพฤติกรรมเหล่านี้เป็นพฤติกรรมที่ผิด เป็นการทำความร้ายตนเอง คล้ายแนวความคิดวัฒนธรรมความยากจน (culture of poverty) ที่มองว่า คนยากจนวนเวียนอยู่กับวัฒนธรรมเดิมที่ไม่ชวนขวนขวายหาความรู้ ไม่ต้องการประสบผลสำเร็จ ปลีกตัวหลีกเลี่ยงออกจากสังคม ป้ายโปสเตอร์นี้จึงทำหน้าที่แบ่งเกษตรกร (คนยากจน) เป็นสองประเภท คือเกษตรกรคนยากจนที่หลงผิดคิดไม่เป็นในอดีต กับเกษตรกรที่น้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งสามารถตีความเลยไปได้ว่า เมื่อน้อมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประพัตถกิจจะไม่ยากจน แต่ที่ยากจนเพราะไม่น้อมนำมาประพัตถปฏิบัติ การเสนอความหมายของความยากจน และการพ้นจากความยากจนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงจึงตกอยู่ภายใต้รหัสชุดเดียวกันได้แก่ หลงผิด—กลับตัว—เกิดปัญญา—พ้นทุกข์

ข้อความบนป้ายโปสเตอร์นี้ ได้ถูกนำไปเผยแพร่ในสื่อต่าง ๆ ดังเช่น ในหนังสือเรื่อง “รวมพลังสร้างสุข” ของสำนักงานส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ หรือ สสส. ในบทที่ว่าด้วย เรียนรู้ชุมชน...เกริ่นนำบทว่า (อำนวยการ เอี่ยมพันธ์และคณะ, ๒๕๕๖, น. ๑๑, ๑๙)

“หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในอดีต เคยได้ชื่อว่าเป็นหมู่บ้านที่มีคนเมากันทั้งหมู่บ้าน
เล่นการพนันทุกรูปแบบ แต่วันนี้ตรงกันข้าม
คนที่นี่มาทำอาชีพเกษตรพอเพียง
ทำเพื่อกิน-เพื่ออยู่
เลิกเหล้าเมายาและอบายมุขต่างๆ
เกิดกิจกรรมชุมชนเพื่อการพึ่งตนเอง-พึ่งกันเองมากมาย
มีกระบวนการชุมชนที่เข้มแข็งขึ้นเรื่อย ๆ
พื้นวิถีชีวิตที่เรียบง่ายเชื่อมโยงกับวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงาม”

เนื้อหาในหนังสือระบุถึงความพอเพียง ละเลิกอบายมุขของชาวหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงที่ต่างไปจากอดีต ทั้งยังฟื้นฟูประเพณีอันดีงาม รวมทั้งภูมิปัญญาชาวบ้านที่มีอยู่ ทำการผลิตเครื่องดื่มที่ได้จากสมุนไพร “วันนี้คนบ้านเศรษฐกิจพอเพียงเขาเลิกดื่มสุรายาเมา กันแบบหัวราน้ำเหมือนเมื่อสิบปีก่อนแล้ว ไร่ที่โฆษณา หลอกคนไทยว่า “กินแล้วภาคภูมิใจ” นะ หลอกคนบ้านเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้แล้ว” ซึ่งหมายถึงว่าวันนี้พวกเขาฉลาดแล้ว เพราะคิดได้ และหนทางแห่งความสุข ก็คือความพอเพียงนั่นเอง

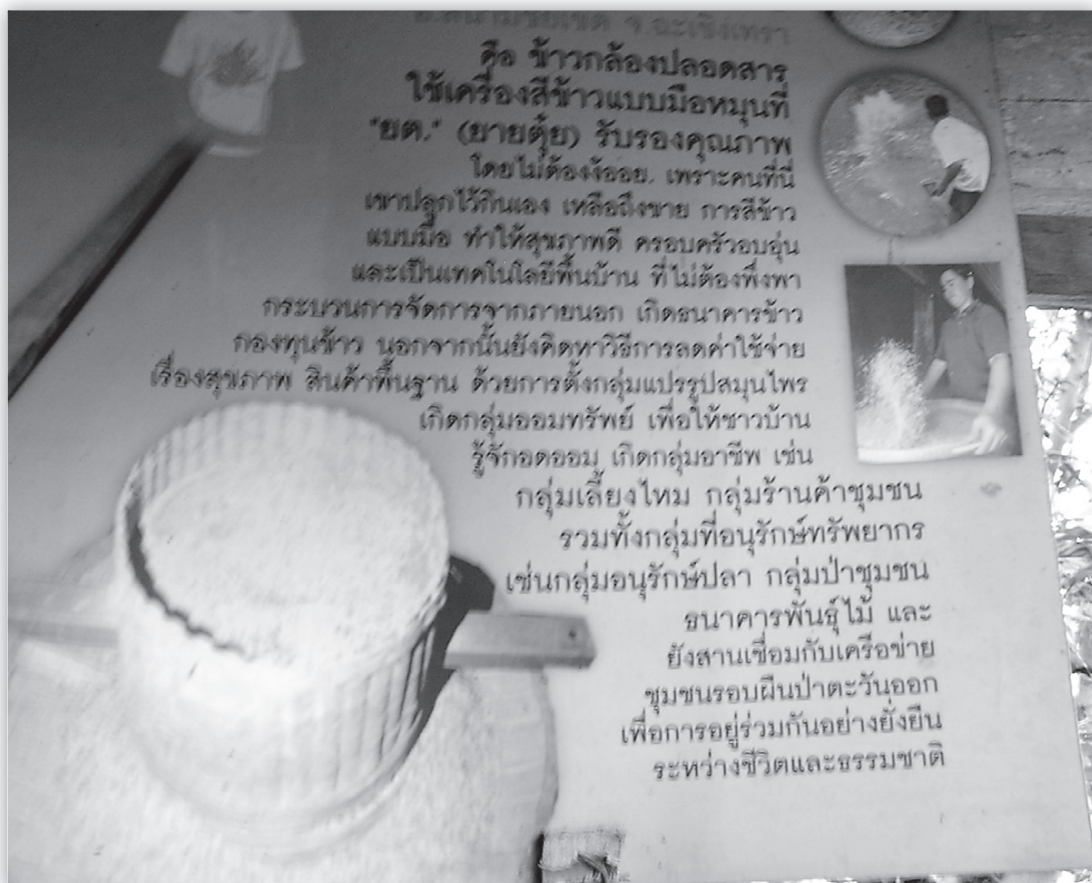
เรื่องราวของบ้านเศรษฐกิจพอเพียงนั้น ถูกผลิตซ้ำในความหมายเดิมๆ นี้ทั้งใน หนังสือพิมพ์รายวัน ในเว็บไซต์ หนังสือว่าด้วยการพัฒนาชนบท รายการโทรทัศน์ และที่สำคัญคือตำราเรียนในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ล้วนบอกเล่าเรื่องราวที่ความคล้ายคลึงกันคือ ความสำเร็จในแบบพึ่งตนเอง พอเพียง และเต็มไปด้วยภูมิปัญญาที่สามารถค้นพบทางออกจากปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ ลึกซึ้ง สักดิถี ทำให้สามารถหลุดพ้นไปจากความยากจนได้

ในการบอกเล่าเรื่องราวนั้น มักจะหยิบยกและแสดงให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่พอเพียงเป็นคู่ตรงข้ามกับวิถีชีวิตแบบพอเพียง เพื่อสร้างความสมจริงผ่านเรื่องราวที่หยิบยกมาบอกเล่าซึ่งลดทอนไม่สนใจพื้นที่และเวลา โดยจำกัด

พื้นที่และทำให้ภาพหมู่บ้านหยุดนิ่งแช่แข็งเป็นไปในรูปแบบเดียว ดังเรื่อง “เมากันทั้งหมู่บ้าน” เรื่องนี้มีจุดเริ่มต้นมาจาก ปราชญ์เกษตรมักเล่าเรื่องให้ผู้ใหญ่วิบูลย์ (เข้มเฉลิม) กล่าวถึงเสมอๆ เมื่อเอ่ยถึงบ้านเศรษฐกิจพอเพียงว่า เคยหลงป่าเข้ามาพบหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง เดินเข้ามาในหมู่บ้านเพื่อถามทางชาวบ้านก็พบแต่วงเหล้า ถามใครก็พูดไม่รู้เรื่อง “เพราะเมากันทั้งหมู่บ้าน” วาทกรรมลักษณะนี้ถูกผลิตซ้ำผ่านนักวิชาการและนักพัฒนา เผยแพร่ออกสู่ภายนอก จนทำให้อาการเมากันทั้งหมู่บ้านได้กลายเป็นอัตลักษณ์ในอดีตของหมู่บ้านแห่งนี้

ในหนังสือเรื่อง ชุมชนเรียนรู้อยู่เย็นเป็นสุข บทเรียนจากหมู่บ้าน ในบทที่ว่าด้วย ผู้ใหญ่วิบูลย์ เข้มเฉลิม ที่ค้นพบทางออกให้กับการแก้ปัญหาคาใจความยากจนของตนเอง และแนะนำวิธีการให้กับนาย...(ชื่อปราชญ์เกษตร) จนนำไปใช้ประสบผลสำเร็จ จากการเป็นหนี้นับแสนมาสู่ชีวิตที่พอเพียงและมีความสุข บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นชุมชนตัวอย่างที่ผู้ใหญ่วิบูลย์แนะนำให้ผู้มาเรียนรู้ เยี่ยมเยือนไปศึกษาดูงาน

“ไปดูว่าบ้านเศรษฐกิจพอเพียงวันนี้เปลี่ยนไปอย่างไร หมู่บ้านที่เมื่อ พ.ศ. ๒๕๓๘ ยังเมากันทั้งหมู่บ้าน เมาเพราะผิดหวังที่อุตสาหกรรมจากอีสาน มาอยู่สนามชัยเขต หวังจะได้โชคได้ลาภ แต่กลับเป็นหนี้สินมากกว่าเดิม” (เสรี พงศ์พิศ ๒๕๓๙: ๒๙)

คุณูปการผลประโยชน์ของการค้นพบทางออกของปัญหามีมากเพียงใด นั้น ขึ้นอยู่กับปัญหาที่รุนแรงเรื้อรังเรื้อรังแรงสหัสแค่ไหน การสร้างภาพให้หมู่บ้านนี้เป็น หมู่บ้านที่มี “คนเมากันทั้งหมู่บ้าน” เล่นการพนัน และเป็นหนี้เป็นสินทั้งหมู่บ้าน ทำให้ การค้นพบทางออกเป็นเรื่องยิ่งใหญ่ เป็นสิ่งที่ไม่ธรรมดาเมื่อหมู่บ้านได้พลิกเปลี่ยน ไปในทางตรงข้ามทั้งดงาม น่าเลื่อมใส กล่าวคือ เลิกเหล้า เลิกอบายมุขทุกรูปแบบ หันมาดื่มน้ำสมุนไพร และฟื้นฟูประเพณีอันดีงาม

ป้ายบอกบอกเล่าเรื่องราวที่ถูกนำไปผลิตซ้ำในสังคมเมืองเหล่านี้ ติดอยู่ใต้ถุนบ้านปราชญ์เกษตรซึ่งถือเป็นตัวแทน (agent) ของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ป้ายหลักคือป้าย “ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง” ขณะที่ป้ายลำดับ รองลงมาคือป้ายที่บ่งบอกเรื่องราวของความพอเพียงผ่านการพึ่งตนเองด้วยการ “ปลูกทุกอย่างที่กินกินทุกอย่างที่ปลูก” การรวมกลุ่มอาชีพ ธนาкарปลา ธนาкар พันธุ์ไม้ ซึ่งล้วนสะท้อนการพึ่งตนเอง และการย้อนกลับไปสู่ชีวิตที่เรียบง่ายดำรง อยู่ได้ด้วยตนเอง ภาพเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นข้อความ ถ้อยคำที่สวมเข้าแทนที่ การฉายภาพตามแนวคิด “วัฒนธรรมชุมชน” ที่ [เคย] เป็นทิศทางหลักของกระแส ทางเลือก (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา ๒๕๔๘: ๑๑๓-๑๑๖) ขณะที่การสร้างคามเข้มแข็ง ให้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการทำให้ภาพหมู่บ้านในอดีตเป็นภาพเลวร้าย เต็มไปด้วยอบายมุข ไม่ทำงานทำการ ได้ช่วยตอกย้ำเหตุแห่งความยากจนว่า เป็นเพราะอุปนิสัย ความเคยชินของคนยากจนที่ไม่รู้จักปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตนเอง จนกระทั่งมาค้นพบแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้ชีวิตดีขึ้น ดังที่บรรจุไว้ใน ตำราเรียนซึ่งได้รับรางวัลสื่อต้นแบบ ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของสำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรื่อง วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง (สมจิตร บุตะเสรี ๒๕๔๙: ๑๑, ๑๓) ดังนี้ ขณะที่ครอบครัวที่เป็นแบบ อย่างความพอเพียง พ่อ แม่ ลูก นั่งสนทนากันอยู่ในเรื่องค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน

ที่สูงขึ้น ทำให้ครอบครัวส่วนใหญ่หารายได้ไม่เพียงพอ ยายคนจนก็งูหลานมาของ
ความเมตตาจากพ่อผู้เป็นนายอำเภอ

ข้อความ หน้า ๑๑	ข้อความ หน้า ๑๓
“หลังจากยายคนจนพาหลานกลับไป แล้ว พ่อก็มองหน้าลูกๆ นานอยู่ครู่หนึ่ง แล้วจึงเอ่ยปากว่า “นี่คือภาพส่วนใหญ่ ของชาวชนบทในปัจจุบัน ที่หนุ่มสาว พากันเข้าไปทำงานในเมือง ทั้งคนแก่ เฒ่าบ้าน เมื่อมีลูกก็ฝากให้พ่อแม่เลี้ยง บางรายก็ส่งเงินมาให้บ้าง บางรายก็ขาย หน้าไป ปู่-ย่า-ตา-ยาย ก็เลี้ยงหลาน ตามมีตามเกิด เด็กได้รับสารอาหารไม่ ครบถ้วน มีร่างกายอ่อนแอ... เด็กขาด พ่อแม่เอาใจใส่ใกล้ชิดก็ติดเพื่อน และ มักถูกชักจูงไปในทางเสียหาย บางราย ติดยา ... เด็กผู้หญิงบางคนชอบใช้ ของราคาแพง ชอบเที่ยวเตร่จึงขายตัว จนเสียอนาคต”	น้องเอ๋ยเอ๋ยขึ้นว่า “แล้วเราจะทำอะไร กัน จึงทำให้ชีวิตมีความเป็นอยู่ดีขึ้น” แม่จึงเอ่ยว่า... ต้องรู้จักใช้ทรัพยากร อย่างประหยัด รู้จักลดรายจ่ายที่ไม่ จำเป็นและอาจหารายได้เสริม ชาวชนบท บางแห่งนำโครงการเกษตร “ทฤษฎี ใหม่” ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาใช้ คือ การใช้ชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง โดยมีที่ดินพอประมาณ มีการวางแผน ในการจัดสรรที่ดินของตน ขุดสระเพื่อ ให้น้ำน้ำใช้ มีการเลี้ยงสัตว์ ปลูกพืช ทำนา พอเหลือกินเหลือใช้จึงขาย เรียก ว่ามีวิถีชีวิตแบบพออยู่พอกิน...”

ข้อความในหน้า ๑๑ แสดงให้เห็นถึงวิกฤติอันเกิดจากความไม่พอเพียง
ที่นำไปสู่ปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย ขณะที่หน้า ๑๓ ความพอเพียงได้นำความสุข
ความอบอุ่นมาสู่ชีวิต ผู้ที่ไร้ที่ดินทำกิน เคลื่อนย้ายแรงงานไปรับจ้างในเมืองใหญ่จึง
กลายเป็นบุคคลไม่พอเพียง เป็นผู้ก่อปัญหาไปโดยคนอ่านไม่ทันได้จึกคิด ซึ่งเป็นสิ่ง
สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของคนเมือง และข้าราชการ (ผู้เขียนหนังสือนี้) ที่มีต่อคน
ต่างจังหวัดที่เข้ามาหาเช้ากินค่ำในเมืองหลวง

สินค้าฟุ้งตนเอง

หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมักมีลักษณะร่วมกันที่สำคัญคือ การทำไว้กินที่เหลือจึงขาย แต่สินค้าที่เหลือจากทำไว้กินไว้ใช้ มักจะมีวางจำหน่ายอยู่ทุกหมู่บ้าน หลักการ “ทำไว้กินที่เหลือจึงขาย” เป็นหลักการทั่วไปที่พบได้ในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งวาทะนี้ปะทะโดยตรงกับเศรษฐกิจทุนนิยมที่ทำจำนวนมากเพื่อจำหน่ายและขยายตลาดไปให้มากที่สุด ขณะที่เศรษฐกิจพอเพียงไม่ต้องการขาย แต่เน้นการแบ่งปันสิ่งดีๆ ให้แก่เพื่อนมนุษย์

สินค้าจากชุมชนวัตถุที่บ่งบอกเรื่องราวความพอเพียง ในแบบที่ชาวบ้านฉลาด ทรงภูมิปัญญา สินค้าของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงถูกทำให้มีสถานะเหนือกว่าสินค้าที่ผลิตในสายการผลิตของโรงงานอุตสาหกรรม เรารับรู้ภาพพจน์สินค้าที่เกิดจากหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงว่าลักษณะที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ผลิตขึ้นจากสมุนไพรที่เป็นความรู้ ภูมิปัญญาที่สั่งสมมา ขณะเดียวกันก็เต็มไปด้วยความน่าภาคภูมิใจเพราะต้องใช้เวลา ความอดสาหะในการผลิตด้วยแรงงานคน และสะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่สัญญาะของผลิตภัณฑ์ฟุ้งตนเองมีความแตกต่างกันระหว่างสินค้าที่พบในหมู่บ้านกับสินค้าที่ปรากฏในร้านค้าผลิตภัณฑ์สีเขียว (green product) ในกรุงเทพ เพราะเมื่อผ่านกระบวนการบรรจุหีบห่อ และเขียนบรรยายสรรพคุณแล้ว สินค้าจะมีความหมายสัญญาะที่เปลี่ยนไป

การเปลี่ยนภาพลักษณ์ของสินค้าเมื่อเปลี่ยนสถานที่วางจำหน่าย ไม่ใช่การสั่งซื้อสินค้าที่แปรรูปสำเร็จแล้วจากหมู่บ้านไปบรรจุหีบห่อ แต่มักจะเป็นสินค้าที่ผ่านกระบวนการควบคุมการผลิตในแบบอุตสาหกรรม โดยใช้แรงงานชาวบ้าน และพื้นที่หมู่บ้านในชนบทเป็นแหล่งผลิตวัตถุดิบ ส่งเข้าแปรรูปบรรจุหีบห่อ หาใช้สินค้าที่ผลิตสำเร็จรูปมาจากชุมชนท้องถิ่น

ข่าวสารของหมู่บ้านที่ผู้วิจัยเข้าไปศึกษาในช่วงแรกส่งให้กับบริษัทจำหน่ายสินค้าสีเขียวที่รู้จักกันดี แต่ต่อมาเนื่องจากเมล็ดข้าวที่สีด้วยเครื่องสีข้าวมือหมุนซึ่งได้เมล็ดข้าวไม่สม่ำเสมอ และไม่น่ารับประทานทำให้ระงับการสั่งซื้อ นอกจากนั้นการควบคุมมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ โดยหน่วยงานราชการ (กรมวิชาการเกษตร ๒๕๔๓: ๔๓) ก็ทำให้สินค้าของชาวบ้านไม่สามารถแข่งขันกับสินค้าที่ผลิต

By nature (1 - 28 ก.พ. 52) ลดพิเศษ 15% ข้าวหอมนิลฮอร์แกนิก • แชมพู • ครีมนวดผม • ครีมนมกวน ปกติ 148.- พิเศษ 136. สารสกัดจากข้าวหอมนิลอินทรีย์ ที่อุดมด้วย Anthocyanin ช่วยบำรุงรากผมให้แข็งแรง	NUNT (1 - 28 ก.พ. 52) ลดพิเศษ 10% ข้าวฮอร์แกนิก น้ำผึ้งหลวง, น้ำโกโก้, น้ำสตรอว์เบอร์รี่ ส่วนผสมจากน้ำมันรำข้าวและสารสกัดจากข้าว เติมความชุ่มชื้น ไวไว พร้อมกลิ่นหอมผ่อนคลาย (เฉพาะสาขาแจ้งวัฒนะ, ประชาชื่น, เกษตร, สุขุมวิท)
--	--

ที่มา: ภาพบนผู้วิจัยถ่ายเองในหมู่บ้าน ภาพล่างสินค้าที่แสดงในหน้าเว็บไซต์จำหน่ายผลิตภัณฑ์ปลอดสารพิษ

แบบอุตสาหกรรมได้ อย่างไรก็ตามสินค้าที่มาจากหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงก็ดึงดูดความสนใจให้กับคนในเมือง ในฐานะสินค้าที่ปลอดสารพิษ เป็นผลดีต่อสุขภาพ ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและช่วยสนับสนุนภูมิปัญญาไทย เมื่อซื้อหาสินค้าเหล่านี้มาบริโภค

ความน่าเชื่อถือในสรรพคุณ ความปลอดภัยได้มาตรฐาน ถูกสร้างขึ้นโดยบริษัทธุรกิจ ขณะเดียวกันสินค้าในหมู่บ้านก็สะท้อนความพอเพียง ภูมิปัญญาวิถีชีวิต วัฒนธรรม และการสนับสนุนความเป็นพื้นที่น้อม รวมทั้งความไว้วางใจที่จะไม่เติมสารปนเปื้อนเข้าไปในตัวสินค้า ขณะที่ภาพแสดงถึงตัวผู้ผลิตก็มักจะสะท้อนให้เห็นถึงองค์ประกอบของวิถีชีวิตแบบพอเพียง ซึ่งได้แก่เรียบง่าย ประหยัด ผูกพันกับธรรมชาติ โดยแสดงถึงการทำหน้าที่ผลิตสิ่งดี ๆ ให้คนเมืองด้วยรอยยิ้มที่แสดงถึงความสุข

อาหารและผลิตภัณฑ์
เกษตรอินทรีย์ (Organic)
ที่เลมอนฟาร์มพัฒนาและคัดสรรเพื่อสุขภาพ
Fresh & Best Selection for Health

- ข้าว
- ข้าวฟ่าง
- ผักสดและผลไม้เกษตรอินทรีย์ ตามฤดูกาล
- ไข่ไก่
- ปลาสดปลอดฟอร์มาลิน จากทะเลฝั่งตะวันตก
- มะขวิด โยเกิร์ต
- ชาเขียว กาแฟสด
- เครื่องปรุงต่าง ๆ เช่น น้ำตาลทราย เติ้าเจียว มิโสะ ซีอิ๊วหมักธรรมชาติ
- น้ำปลาที่ผลิตในวิถีพื้นบ้าน ปราศจากการเติมกลูตาเมตสังเคราะห์ และสารกันเสีย
- น้ำมันงา น้ำมันมะพร้าว น้ำมันมะกอก
- ผลไม้กระป๋อง เงาะ และลำไยในน้ำเชื่อม
- เก๋าคั่ว (Rice Flake) สำหรับเด็ก
- กาแฟ Detox
- ผ้าเช็ดตัวผ้าย ทอมือ ทำเส้นใยด้วยมือ
- เสื้อผ้าสีธรรมชาติ
- ของขวัญธรรมชาติ

เศรษฐกิจพอเพียงจึงไม่ตัดขาดจากเมือง แต่มีการพึ่งพาช่วยเหลือกัน
ระหว่างภาคเมืองและชนบท โดยชนบททำหน้าที่ผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพ ใส่ใจต่อ
สิ่งแวดล้อม ให้กับคนในเมืองบริโภค ขณะเดียวกันเงินที่คนเมืองซื้อสินค้าเหล่านี้
ก็ไหลกลับไปพัฒนาท้องถิ่น สนับสนุนภูมิปัญญา และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่นให้
ยั่งยืนต่อไป เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นภาพประทับใจของคุณค่าน้ำใจไมตรีที่มีต่อกัน
ผ่านสินค้าอันเป็นผลิตภัณฑ์เชิงสัญลักษณ์ และเป็นเครื่องบ่งชี้การใช้ชีวิตแบบพอเพียง
ที่ขัดแย้งไม่ลงรอยกับวลีที่ว่า “ทำเพื่อกิน เหลือจึงขาย”

วิถีชีวิตแบบพอเพียง

การเข้ามาดูงาน เยี่ยมชม หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะพบเห็นวัตถุเสมือนจริงที่ถูกจัดแสดงไว้ ได้ช่วยผลิตอัตลักษณ์ของชุมชนเผยแพร่ไปสู่ภายนอก ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาศึกษาดูงานอย่างต่อเนื่อง แต่การดูงานนั้นต่างไปจากการเข้าไปใช้ชีวิต เพราะการดูงานนั้นมีศูนย์กลางอยู่ที่จุดเดียว คือกลุ่มบ้านของสมาชิกผู้เป็นแบบอย่างแห่งความพอเพียง สิ่งที่เราพบเห็นและข้อมูลที่ได้รับจึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของหมู่บ้าน คือ เพียง ๑ ใน ๑๐ ของครัวเรือนทั้งหมดเท่านั้นที่ทำเกษตรทฤษฎีใหม่^๔ ทั้งหมดยังจำเป็นต้องหารายได้อื่นมาเลี้ยงชีพนอกเหนือจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม

วิถีที่ผู้เข้ามาเยี่ยมชมจะได้ยินเสมอๆ ในเรื่องราวความพอเพียงก็คือ “ปลูกทุกอย่างที่กิน กินทุกอย่างที่ปลูก” โดยมีคำอธิบายว่าเป็นไปตามหลักการปลูกพืชตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ว่า “ปลูกไม้สามอย่างได้ประโยชน์สี่อย่าง” ไม้ที่ปลูกสามอย่าง ได้แก่ หนึ่ง ไม้ผล ซึ่งปราชญ์เกษตรมักยกตัวอย่างสิ่งที่ปลูกว่า ผมปลูก “ตะพิตตะพื่อ มะเฟือง มะไฟ มะกรูด มะนาว มะพร้าว ส้มโอ พักแพง แดงโม พอมันออกลูกมา ผมก็จะไชโยโฮฮิ้ว” สอง ไม้สร้างบ้าน และสาม ไม้ฟืน ส่วนประโยชน์สี่อย่างที่ได้อีก ก็คือ ไม้ผลใช้เป็นอาหารและเป็นยาสมุนไพร ไม้สร้างบ้านใช้ทำสิ่งปลูกสร้าง ซ่อมแซมบ้าน ส่วนไม้ฟืนก็ใช้หุงต้ม และประโยชน์อย่างที่ดี ก็คือ การได้ป่า ได้ความชุ่มชื้น มีน้ำ และอนุรักษ์ดิน การเล่าเรื่องราวให้กับผู้เข้ามาเยี่ยมชมนี้ สิ่งสำคัญที่สุดที่ขาดไม่ได้ ก็คือ การพาไปดูสวนวนเกษตร ที่ไม่ใช่เป็นเพียงพื้นที่ศึกษาดูงาน หรือสวนสาธิต หากแต่เป็นสิ่งที่บ่งบอกเรื่องราวมากมาย เป็นตัวแทนของความคิด การอยู่อย่างพอเพียง การพึ่งตนเอง และข้อค้นพบอันเป็นทางออกของการแก้ปัญหาความยากจน

^๔ เกษตรทฤษฎีใหม่ คือการแบ่งพื้นที่ออกเป็นสามส่วนมีพื้นที่เพาะปลูก ทำนา เลี้ยงสัตว์ และแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตร ซึ่งการทำการเกษตรลักษณะดังกล่าวมีชื่อเรียกต่างกันไปตามจุดเน้น และรายละเอียดที่แตกต่าง เช่น เกษตรผสมผสาน เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร สำหรับที่พบในหมู่บ้านแห่งนี้มีการใช้ปะปนกันระหว่าง เกษตรทฤษฎีใหม่ กับวนเกษตร ขึ้นอยู่กับบริบทของการใช้

สวนวนเกษตร หรือไร่นาสวนผสม หรือศูนย์เรียนรู้ จึงเป็นเสมือนห้อง
รับแขกที่ผู้มาศึกษาดูงานจะต้องเดินเยี่ยมชม และนับเป็นความภาคภูมิใจของเจ้าของ
ที่สั่งสมพันธุ์ไม้ หมั่นรดน้ำดูแล ซึ่งใช้เวลานานนับสิบปี จึงเป็นที่รู้จักและได้รับการ
ยอมรับ ความหมายที่มีมากไปกว่าความเป็นสวน สามารถพิจารณาได้จากการตั้ง
ชื่อสวนของสมาชิกกลุ่มวนเกษตร ซึ่งกล่าวถึงความหมายของชื่อสวนไว้ในเอกสาร
เรื่อง บทเรียนการจัดการทรัพยากรของเครือข่ายป่าตะวันออกไว้ดังนี้ (เครือข่ายป่า
ตะวันออก ๒๕๔๙: ๒๓)

เกษตรกรมักตั้งชื่อสวนของตนโดยมีความหมายหรือที่มาจากจุดหักเห
ของวิถีคิดที่แตกต่างกันไป เช่น^๕

สวนออนซอน ของนาย...(ปราชญ์เกษตร) เกิดจากเมื่อเริ่มทำวน
เกษตร ทำให้มีความรู้สึกออนซอน ซึ่งหมายถึง ปลื้มปิติ มีความสุขล้นเหลือ เหมือน
ครอบครัวเมื่อครั้งในอดีต

สวนสอนลอน มีที่มาจากเนื้อเพลงท่อนที่ว่า เป็นป่าสอนลอน คือ
เกษตรสมบูรณ์ ของครอบครัวนายวินัย

สวนปลดหนี้ ที่ตั้งใจจะพลิกสวนมะม่วงที่นำมาซึ่งหนี้สิน ให้กลายเป็น
สวนปลดหนี้ด้วยแนวทางวนเกษตร ของครอบครัวนายประเสริฐ

สวนบ้านบุญชีวิต ของนายถาวร ที่มุ่งหวังให้ต้นไม้เป็นดังสวัสดิการ
และบ้านบุญ

สวนวนเกษตรจึงเป็นเสมือน วัตถุเชิงสัญลักษณ์บ่งบอกเรื่องราว ประวัติอัน
ยาวนาน ทั้งเป็นตัวแทนของแนวคิดการหลุดพ้นจากความยากจน และยืนยันถึงความ
รู้ความสามารถของเจ้าของสวนในด้านพรรณไม้ สมุนไพรและการนำไปใช้ประโยชน์
เนื่องจากในระหว่างที่เดินเยี่ยมชม เจ้าของสวนจะกล่าวถึงชื่อพันธุ์ไม้ ประโยชน์
และวิธีการแปรรูปนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งนำไปสู่ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่หลากหลาย อาทิ
เช่น “ข้าวปลอดสาร” (พืช) สกัดด้วยเครื่องสีข้าวมือหมุน น้ำบัวนปาก น้ำแก้ไอ

^๕ สวนวนเกษตรที่กล่าวถึงคือ สถานที่ศึกษาดูงานสำหรับสมาชิกใหม่ที่เข้ารับการอบรม
ณ บ้านผู้ใหญ่วิบูลย์

ฝางเสน น้ำตาลอ้อย ยาหม่องเทพทาโร น้ำมันชันตะเคียน น้ำยาล้างจาน-ซักผ้า สบู่เหลว

นอกเหนือจากสวนวนเกษตรแล้ว เครื่องสี่ขาฝีมือหมูนเป็นวัตถุเชิงสัญลักษณ์ที่ทำหน้าที่มากกว่าเครื่องสี่ขา หากแต่เป็นตัวแทนของสิ่งที่เรียกว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านที่มักถูกนำไปจัดแสดงในงานต่างๆ และได้รับความสนใจจากคนเมือง จนมีผู้มาขอตั้งซื้อเสมอๆ โดยน้องชายปราชญ์เกษตรเล่าว่า คนในเมืองที่พอจะมีที่ดินตามชนเมืองบอกว่า อยากจะปลูกข้าวและสี่ขาเอง (เลขานุการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์, สนทนากลุ่ม) เครื่องสี่ขาจึงไม่เพียงเป็นเครื่องสี่ขา หากแต่มีความหมายถึงภูมิปัญญาดั้งเดิม ความใส่ใจในสุขภาพ การอนุรักษ์ และก้าวไปอีกขั้นของการบริโภค ที่ไม่ใช่การบริโภคสินค้าที่ผลิตจำนวนมาก แต่หมายถึงการพออยู่พอกิน และพอเพียง ที่มีคุณค่า เครื่องสี่ขาฝีมือหมูนจึงไม่เพียงเป็นเครื่องสี่ขา หากแต่เป็นวัตถุตั้งแสดงเพื่อสะท้อนถึงรสนิยม และหวนกลับคืนสู่ความเรียบง่าย และความมีรากเหง้าแห่งอดีตของคนเมือง

ความหมายและมายาคติ

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ ภาพตัวแทนความเป็นไทยในอดีต ที่เราประทับใจ รับรู้ ฟังลึกในความรู้สึกมาว่าเป็นสิ่งงดงาม เปี่ยมไปด้วยความบริสุทธิ์เรียบง่ายของชีวิตสังคมเกษตรกรรม และคุณลักษณะของคนไทยคือ ยิ้มง่าย ใจดีมีเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งเป็นมายาภาพของการนำสิ่งดีงามทั้งหมด

ทั้งสิ้นของสังคมไทยมารวมกัน เพราะถือเอาว่าปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นสิ่งสูงส่ง มีคุณค่า เปรียบเสมือนเป็นคำสอนที่ชี้ทางพ้นทุกข์ หมู่บ้านที่จะได้รับคัดเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจึงจำเป็นต้องมีคุณลักษณะดังกล่าวอยู่ครบถ้วนดังวัตถุประสงค์ที่สะท้อนแสดงออกมา เมื่อเราเชิดชูแนวคิดหนึ่งใดว่าเป็นสิ่งสูงสุดเลิศค่าแล้วสิ่งที่ตามมาก็คือ การกดเหยียด และกีดกันสิ่งที่ไม่ใช่ให้ด้อยลงไป (Rajchman ๑๙๙๕: ๖) ฉะนั้นหมู่บ้านที่ไม่ยอมนำเศรษฐกิจพอเพียงมาประพฤติปฏิบัติจึงเป็นหมู่บ้านที่ยากจน เต็มไปด้วยอบายมุข มากไปด้วยปัญหา และไม่เคยได้พบกับความสุข ซึ่งเป็นหลักการสร้างความหมายเดียวกันกับพุทธศาสนา คือเมื่อทำดีก็มีความสุข เมื่อนำเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติก็จะพบกับความสุข ในทางตรงข้ามคนที่ไม่เคยพบความสุขก็เพราะไม่เคยทำความดี ขณะที่พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ตรัสไว้มีเพียงสั้น ๆ ในส่วนที่ชัดเจนที่สุดของนิยามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่เพียง ๓ ข้อด้วยกันคือ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ๒๕๔๘: ๑๕)

๑) ความพอประมาณคือ ความพอดี ที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอประมาณนั้น ต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นอย่างรอบคอบ

๓) การมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง ได้แก่ การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

^๖ อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรรษาก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณ พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติงานก็พอเพียง. . .”

“... Self-Sufficiency นั้น หมายความว่า ผลิตอะไร มีพอที่จะใช้ ไม่ต้องไปขอยืมคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง. . . เป็นไปตามที่เค้าเรียกว่ายืนบนขาของตัวเอง. . . ดำรงชีวิตอย่างพอควร พออยู่ พอกิน สมควรตามอัตภาพ และฐานะของตน (วารสารมูลนิธิชัยพัฒนา ๒๕๕๑: ออนไลน์) ความพอประมาณในที่นี้จึงน่าจะหมายถึงมีกินมีใช้ ไม่อด และไม่ตึงเกินไปพึ่งพาคนอื่น ไม่ทำอะไรที่เกินตัวจนทำให้ได้รับความเดือดร้อน

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงได้ถูกประกอบสร้างขึ้นและขยาย ขอบข่ายออกไปสู่ การพึ่งตนเอง ที่ทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง ทั้งผลิตสินค้าให้กับคนเมือง และเต็มเปี่ยมไปด้วยภูมิปัญญา วัฒนธรรม และ รักษาไว้ซึ่งวิถีชีวิตอันงดงามในอดีตได้ พร้อมไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างความยั่งยืนให้กับสิ่งแวดล้อม คนในชุมชนผูกพันอบอุ่น มีน้ำใจเพื่อแผ่ ช่วยเหลือกัน ซึ่งเป็นมายาภาพที่คนเมืองสร้างขึ้น เพื่อชักนำชักจูงให้หมู่บ้านใน ชนบทเป็นไปดังที่ตนเองใฝ่ฝัน เป็นการเสกเพื่อย้อนหาอดีต และสิ่งที่เชื่อว่าดีงาม ต่อชีวิตด้วยการประติดประต่อ ผูกโยงแนวความคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน การพัฒนา แนววัฒนธรรมชุมชน การพึ่งตนเอง มารวมเข้าไว้ด้วยกัน เรียกว่า “เศรษฐกิจ พอเพียง” ผ่านวัตถุเชิงสัญลักษณ์ ๔ ลักษณะด้วยกันคือ

๑) สินค้าเพื่อจำหน่าย ๒) เครื่องมือการเกษตร ๓) ภาพ-สถานการณ์ จำลอง เสมือนเป็นการแสดงในสถานที่จริง ๔) วัตถุแทนความสำเร็จ เช่น สวน วนเกษตร ไปสเตอร์ การแสดงให้เห็นวิถีชีวิต ที่สะท้อนความสำเร็จ การมีชีวิตที่ สุขสงบ เต็มไปด้วยความอบอุ่น ยิ้มแย้มแจ่มใส ที่ดินทำกิน และไร่ นา สวนผสม ที่อุดมสมบูรณ์

หากแต่ในชีวิตประจำวันในวันเวลาที่ไม่มีกลุ่มผู้เข้ามาเยี่ยมชม ดูงานแล้ว สวนวนเกษตร ไม่ใช่สิ่งที่จะสนองตอบต่อทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์ต้องการ เกษตรกร จำเป็นต้องใช้เงิน มีปัญหาเรื่องแหล่งน้ำ ที่ดินที่ไม่เพียงพอ และไม่ใช่ว่าคนยากจน จะทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ได้ เพราะต้องรอผลผลิต ขณะที่มีการระ ค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นทุกวัน

วิถีชีวิตของชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่ยังคงมีวิถีชีวิตไม่ต่างจากก่อน หน้าที่จะได้รับเลือกให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กล่าวคือ รับจ้าง ปลุกพืชใช้ สารเคมี เคลื่อนย้ายแรงงาน ดืมเหล้า เล่นการพนัน เข้าวัดทำบุญ ประชุมรวม กลุ่ม ขณะที่ผู้นำแนวคิดเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่ดำรงตนอย่างเคร่งครัดโดย ไม่ตะ ต้องอบายมุข ใช้จ่ายอย่างประหยัด ผลิตอาหารและสิ่งของใช้เอง ปลุกพืชโดยไม่ใช้ สารเคมี

สินค้า ที่ผลิตไม่ต่างจากสินค้าชุมชนทั้งหลายที่เคยมีมาในอดีต และ
สินค้าเหล่านี้คือสินค้าที่ผลิตเพื่อขาย ชุมชนยังคงทำหน้าที่ผลิตวัตถุดิบป้อน
อุตสาหกรรมและไม่สามารถกำหนดราคาเองได้ เพียงบางส่วนของประชากรในหมู่บ้าน
(ร้อยละ ๑๐) ที่ปรับเปลี่ยนการผลิตจากพืชเศรษฐกิจมาสู่พืชปลอดสารพิษที่ได้
ราคาดีกว่า ภาพความงดงามที่สังคมเมืองรับรู้คือภาพที่ชุมชน และบุคคลภายนอก
ที่นำเรื่องราวของชุมชนออกไปเขียน (และผลิต) เผยแพร่ตั้งใจจะให้ผู้ชมเห็น
เสมือนเป็นการฉายภาพผ่านมุกกล้องที่ให้ภาพงดงาม แจ่มชัดที่สุดเพื่อเสนอให้เห็น
ด้านดีที่สุดของความเป็น “เศรษฐกิจพอเพียง” ขณะที่ชาวบ้านเป็นผู้สวมบทบาท
ความพอเพียงเพื่อสะท้อนแสดง ดึงดูดผู้คนให้เข้ามาเยี่ยมชม เลือกซื้อสินค้า และ
บริการ (พักค้างในพื้นที่) สนองตอบต่อสนิยมการเสพของคนเมืองในยุคทุนนิยม
โลกาภิวัตน์ โดยนัยนี้ เศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นภาคตอนหนึ่งของการปรับโครงสร้าง
การผลิต และโครงสร้างอำนาจที่เดิมเติมทุนนิยมให้ได้รับการยอมรับและเข้มแข็ง
ขึ้นนั่นเอง

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. “มาตรฐานการผลิตพืชอินทรีย์ของประเทศไทย.” ๒๕๕๐. (ออนไลน์) <<http://www.doa.go.th/organic/index.htm>>.

กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพแห่งชาติ. “ยุทธการพอเพียง.” ๒๕๕๒. (ออนไลน์) <<http://www.thaihealth.or.th/node/2063>>.

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ก. “สื่อการเรียนรู้การสอนเรื่อง วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง.” ๒๕๕๒. (ออนไลน์) <<http://www.sufficiencyeconomy.org/show.php?Id=478>>.

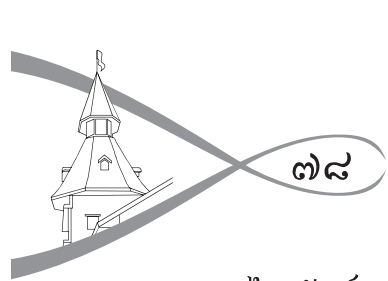
คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง ข. “พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๒.” ๒๕๕๒. (ออนไลน์) <http://www.sufficiencyeconomy.org/mfiles/1072323831/File%2001_S.pdf>

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ: มปท., ๒๕๔๘.

เครือข่ายกาญจนาภิเษก. “พระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง.” ๒๕๔๙. (ออนไลน์) <<http://kanchanapisek.or.th/index.th.html>>.

เครือข่ายป่าตะวันออก. “บทเรียนการจัดการทรัพยากร เครือข่ายป่าตะวันออก.” ๒๕๔๙. (เอกสารถ่ายสำเนา)

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. “แนวคิดชุมชนกับประวัติศาสตร์ไทย”. ใน *ประวัติศาสตร์ความคิดไทยกับแนวคิดชุมชน*, ๘๙-๑๒๑. ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, วลัยวิภา บุรุษรัตนพันธุ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์สร้างสรรค์ จำกัด, ๒๕๔๘.

- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. *ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง*. กรุงเทพฯ: โครงการตำราและสิ่งพิมพ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.
- ร้านค้าพอเพียง. “ร้านค้าพอเพียง” ๒๕๕๒. (ออนไลน์) <<http://www.phorphieng.com>>.
- สถาบันเพื่อการวิจัยและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง. “หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาเศรษฐกิจพอเพียง.” ๒๕๕๒. (ออนไลน์) <<http://iserp.cmu.ac.th/detail.php?op=plan>>.
- สมจิตร หุตะเสรี. *วิถีชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง สื่อการเรียนรู้การสอนระดับช่วงชั้นที่ ๓ (มัธยมศึกษาตอนต้น)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, ๒๕๔๘.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. “ชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง.” ๒๕๔๙. (ออนไลน์) <<http://www.sedb.org/>>.
- เสรี พงศ์พิศ. *ชุมชนเรียนรู้ อยู่เย็นเป็นสุข*. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์, ๒๕๔๘.
- อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ. *คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ แถลงต่อรัฐสภา วันจันทร์ที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๕๑*. ๒๕๕๑. (เอกสารถ่ายสำเนา)
- อานวยพร เอี่ยมพันธ์ และคณะ. *รวมพลังสร้างสุข เล่ม ๒*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ, ๒๕๔๖.

ภาษาอังกฤษ

- Barthes, Roland. *Elements of semiology*. translated by Annette Lavers and Colin Smith. New York: Hill and Wang, 1967.
- Barthes, Roland. “Myth Today.” In *Semiotics IV*, 3-36. Edited by Gottdiener, Mark, Lagopoulou, Boklund and Lagopoulos Ph. Alexandros. London: SAGE Publication, 2003.
- Baudrillard, Jean, *Symbolic Exchange and Death*. translated by Iain Hamilton London: Sage Publications, 1995.

Baudrillard, Jean. *The Consumer Society Myths and Structures*. London: SAGE Publication, 1998.

Chandler, Daniel. *Semiotics the Basics*. London: Routledge, 2007.

Kellner, Douglas, *Jean Baudrillard from Marxism to Postmodernism and Beyond*, Oxford: Blackwell Publishers Ltd, 1991.

Rajchman, John. “Introduction The Question of Identity ” In *The Identity in Question*. pp. vii-2. Edited by Rajchman, John, New York: Routledge, 1995.

สัมภาษณ์

แกนนำกลุ่มวนเกษตร. สัมภาษณ์, มีนาคม, เมษายน, พฤษภาคม ๒๕๕๐.

เจ้าหน้าที่วนเกษตร ๑. สัมภาษณ์. เมษายน ๒๕๕๐.

ประธานกลุ่มทอผ้าไหมบ้านพึ่งตนเอง. สัมภาษณ์. มีนาคม ๒๕๕๐.

ปราชญ์เกษตร. สัมภาษณ์. มีนาคม, เมษายน, พฤษภาคม, พฤศจิกายน. ๒๕๕๐.

ปราชญ์เกษตร ๒. บรรยาย. เมษายน. ๒๕๕๐.

ผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง. สัมภาษณ์. มีนาคม ๒๕๕๐.

พัฒนากรตำบล. สัมภาษณ์. กันยายน ๒๕๔๙.

พัฒนาการอำเภอ. สัมภาษณ์. เมษายน, พฤษภาคม ๒๕๕๐.

แม่บ้าน ๑. กันยายน ๒๕๔๙, สัมภาษณ์. มีนาคม, เมษายน, พฤษภาคม ๒๕๕๐

แม่บ้าน ๒. สัมภาษณ์. มีนาคม, เมษายน ๒๕๕๐

เลขานุการคณะกรรมการกลุ่มสัจจะออมทรัพย์. สัมภาษณ์. มีนาคม, เมษายน, พฤษภาคม ๒๕๕๐

สมาชิกกลุ่มวนเกษตร ๑. สัมภาษณ์. มีนาคม, เมษายน, พฤษภาคม ๒๕๕๐.

สมาชิกกลุ่มวนเกษตร ๒. สัมภาษณ์. มีนาคม ๒๕๕๐.

สมาชิกกลุ่มวนเกษตร ๓. สัมภาษณ์. มีนาคม ๒๕๕๐.